

A publikációs robbanás árnyoldalai: a gyorsan növekvő folyóiratok publikációs dinamikája 2022 és 2024 között

The Downside of the Publication Boom: Publication Dynamics of Fast-Growing Journals between 2022 and 2024

Lendvai Gergely Ferenc¹ – Sasvári Péter²

¹ PhD-hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest
lendvai.gergely.ferenc@stud.uni-nke.hu

² habilitált egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest;
Miskolci Egyetem, Miskolc
Sasvari.Peter@uni-nke.hu

Absztrakt

A tanulmány a „Frankenstein-folyóiratok” jelenségét vizsgálja; azon folyóiratokét, amelyek publikációs száma rendkívül szokatlanul, robbanásszerű módon növekszik. A 2022 és 2024 közötti időszakban 887 ilyen folyóiratot azonosítottunk ScimagoJR- és SciVal-adatbázisok alapján. A folyóiratokat három típusba soroltuk, lecsengő, késleltetett növekedésű és exponenciális publikációs szám-növekedésű folyóirat-kategóriák szerint. Elemzésünk rámutat, hogy a nagy növekedés gyakran nem tartható fenn, és tudományetikai problémákat vet fel, sőt extrém esetben a Frankenstein-folyóiratokat kizárják a Scopusból. Az MTMT rendszerének pontatlanságai tovább nehezítik a kutatók tudatos folyóirat-választását, amire tekintettel reformokat javasolunk a hazai folyóirat-értékelési gyakorlat átláthatóságának növelésére. A tanulmány célja a tudatos publikációs döntéshozatal támogatása és a figyelemfelhívás a potenciálisan kockázatos lapok elkerülésére.

Abstract

We examine the phenomenon of ‘Frankenstein journals’, which are experiencing a highly unusual boom in publication numbers. Between 2022 and 2024, we identified 887 such journals using the ScimagoJR and SciVal databases. We classified the journals into three types according to their growth patterns: decelerating, delayed, and exponential. Our analysis shows that high growth is often unsustainable, raising scientific and ethical problems. In extreme cases, Frankenstein journals are excluded from Scopus. The inaccuracies of the Hungarian Scientific Bibliography Database (MTMT) further complicate the process of researchers making informed journal selections. In view of this, we propose reforms to increase the transparency of domestic journal evaluation practices. This study aims to support informed publishing decisions and raise awareness of the need to avoid potentially risky journals.

Kulcsszavak: Frankenstein-folyóiratok, tudománymetria, publikációs etika, Scopus, tudományintegritás

Keywords: Frankenstein journals, scientometrics, publication ethics, Scopus, science integrity

Bevezetés

A tudományos életben a folyóiratok szerepe megkérdőjelezhetetlen jelentőséggel bír. A folyóiratok ugyanis nemcsak a szakcikkek elsődleges kiadási forrásai, hanem kommunikációs csatornák is a szakértők és az olvasók között, műfajaik pedig igen szerteágazóak; lehetnek tudományosak, szakmaiak vagy akár közéleti és kulturális témájúak is. A tudományos folyóiratok elsődleges célja a kutatási eredmények közzététele és terjesztése a tudományos közösségen belül, megítélésük pedig a tudománymetria és -szociológia egyik legrégebbi kérdése, legyen szó a folyóiratok presztízséről, befolyásáról vagy éppen a tudományátadás vitás és etikátlan kérdéseiről.

Tanulmányunkban a folyóiratok produktivitását vizsgáljuk kritikai megközelítésben. A tudástermelésnek nincs uniform módja. Nem lehet tehát azt mondani, hogy X folyóirat akkor *jó* vagy *etikus*, ha Y darab publikációt közöl, és Z darab szerzőt jelentet meg – a tudományterületek ugyanis rendkívül sokszínű és divergens mintázatot mutatnak (Becher 1994; Henriques et al. 2018) –, különösen annak fényében nem, hogy a publikációk száma évről évre szignifikánsan emelkedik, egyes becslések szerint már több millió közlemény születik évente (Chu–Evans 2021; Fire–Guestrin 2019). A publikációk közzétételének dinamikája viszont alapot adhat tudománymetriai vizsgálódásra. Példaként említhetők e kontextusban a ragadozó (*predatory*) folyóiratok, amelyek nagyban veszélyeztetik a tudomány integritását azzal, hogy páratlanul sok, leginkább alacsony minőségű, nem megfelelően lektorált cikket közölnek, ugyanakkor számtalan másfajta etikátlan és féletikátlan gyakorlat is ismert, így például a cikkgyárak (*paper mills*) vagy a „kutatássalámizás”, amely elsősorban egy nagyobb projekt sok ízben való közlését jelenti (Kollár et al. 2024; Ding et al. 2019; Sanderson 2024).

Jelen kutatásban egy sajátos kérdést tárgyalunk, amelyet a Frankenstein-folyóiratok névvel írunk le. A nevet Mary Shelley 1818-ban kiadott regénye inspirálta, amelyben Victor Frankenstein, a tehetséges és megszállott svájci tudós egy éjszaka egy szörny-szülöttet kelt életre, amely bár élő, lélegző lény, groteszk külseje és viselkedése okán mégsem tekinthető embernek. A folyóiratok kapcsán a Frankenstein-dilemma egy hasonló gyakorlatot ír le. Olyan folyóiratokat elemzünk ugyanis, amelyek mesterségesen, gyaníthatóan külső megfontolás alapján új, bizarrnak ható mintázatokat mutatnak, amelyek okán a publikációik száma robbanásszerűen elkezd növekedni, és ami megítélésükön is csorbát ejt. Egy példával felvezetve e folyóiratok leírását: elképzelhető-e például, hogy egy kisebb nemzetközi folyóirat, amely évente 30-40 cikket publikál, az egyik évben 1000 cikket közöl? És ha igen, etikusnak tekinthető-e ez a gyakorlat?

A tudományos közösség válasza alapvetően nemleges. Az ilyen folyóiratokat ugyanis a nevesebb tudományos adatbázisok (Scopus, Web of Science [WoS]) sokszor kizárják, e folyóiratok presztízse pedig ezzel súlyosan sérül. Jelen tanulmányban tehát az olyan Frankenstein-folyóiratokat vizsgáljuk, amelyeknek publikációszáma unortodox módon növekedett az elmúlt években, és javaslatokat fogalmazunk meg a magyarországi kutatók számára, hogy milyen megfontolásokat érdemes követniük, ha ilyen folyóiratot választanának tanulmányaik megjelentetéséhez.

Módszertan

A Frankenstein-folyóiratokat a 2022 és 2024 közötti időszakban vizsgáltuk két fő adatforrást használva: a ScimagoJR adatbázisát és a SciVal tudományometriai elemző platformját. Első lépésként a ScimagoJR 2023-as és 2022-es listájából kiválasztottuk azokat a folyóiratokat, amelyekben a cikkek száma 2022-ről 2023-ra legalább 200%-kal növekedett. A 200%-ot „Frankenstein-rátának” nevezzük, mivel álláspontunk szerint ez aránytalan éves növekedést indikál még a tudományos „információáradás” jelenségéhez képest is (Landhuis 2016).

Összesen 1212 folyóiratot azonosítottunk ezzel a módszerrel a ScimagoJR adatbázisában (kvartilisekre bontva: Q1 = 365, Q2 = 330, Q3 = 253, Q4 = 259, kvartilissel nem rendelkező = 5). A kiválasztott folyóiratok esetében ezt követően a SciVal-adatbázisban is megvizsgáltuk a publikációs trendeket, különösen annak fényében, hogy 2022-ben, 2023-ban és 2024-ben hány cikket regisztráltak. Ennek célja az volt, hogy megállapítsuk, vajon a 2023-as kiugró növekedés egyszeri jelenség volt-e, vagy pedig a tendencia 2024-ben is folytatódott-e. Az így kapott adatok alapján a folyóiratokat növekedési mintázataik szerint csoportosítottuk, figyelembe véve a 2023-as és 2024-es évre vonatkozó relatív növekedési ütemüket. Ez azért is fontos, mert előfordulhatnak olyan időszakok egy folyóirat szerkesztése során, amikor komoly strukturális változáson megy keresztül a lap (például teljesen *open access* alapúvá válik), aminek következtében egy „pontosított” időszakban jelentősen megnő a publikációk száma (Momeni et al. 2021).

Az adatfelvétel során ugyanakkor egy számottevően problematikus jelenséget tapasztaltunk. Először is az 1212 folyóiratból kettő esetében (*Economía Chilena*, *Chinese Law and Government*) semmiféle információt nem találtunk a SciValban, így ezeket kizártuk az elemzésből. Másodsor 323 folyóirat esetében nem egyeztek a publikációs adatok a ScimagoJR- és a SciVal-adatbázisokban, utóbbi esetében ugyanis a fenti 200%-os növekedési ráta nem volt bizonyítható, hiába indikálta ezt a ScimagoJR. Ennek oka bizonyosan abból ered, hogy a ScimagoJR ún. „statikus” adatbázis, azaz évente frissül, amikor az SJR-értékeket és a kvartiliseket újraértékelik, viszont épp ennek okán – ellentétben a SciVallal, amely „dinamikusan” rögzíti az adatokat, azaz napi szinten frissítik a gyűjteményt – előállhat az a helyzet, hogy egy késve megjelent vagy indexált folyóirat nem a pontos éves adatokkal kerül be a rendszerbe (González-Pereira–Guerrero-Bote–Moya-Anegón 2010). Az említett 323 folyóirat esetében ez a jelenség alakult ki; bár a ScimagoJR szerint 200%-kal növekedett a publikációk száma, az adatokat dinamikusan frissítő SciVal alapján viszont ez a növekedési trend már nem volt validálható, azaz nem minősíthetőek Frankenstein-folyóiratoknak. E folyóiratokat is kizártuk az elemzésből, így a végleges, vizsgálatba vont adatbázis 887 folyóiratot tartalmazott. A folyóiratok metaadatainak elemzése után három kategóriát különítettünk el a robbanásszerűen növekedő folyóiratoknál:

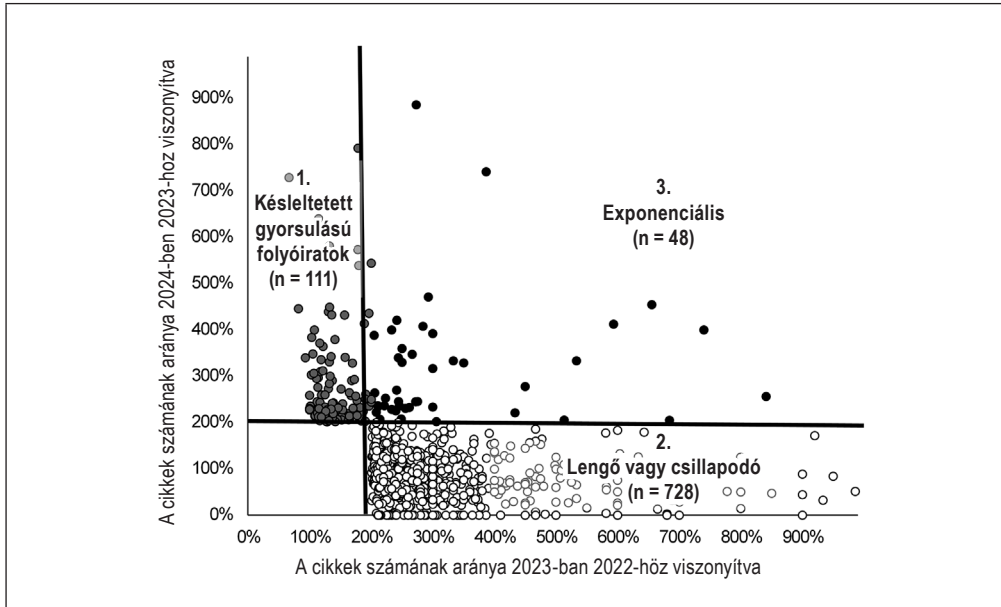
1. *Késleltetett gyorsulású folyóiratok („KGF”)*. Ezekben a folyóiratokban a 2023-as növekedés még nem volt kiugróan magas, de 2024-ben jelentős gyorsulás történt. Ez azt jelezheti, hogy a folyóiratok csak később váltak „népszerűvé”, vagy az új stratégiák (például: indexálás, szerkesztői változások) késleltetve hozták meg a hatásukat (vö. Hadad–Aharony–Raban 2023).
2. *Lecsengő vagy csillapodó növekedésű folyóiratok*. Ezek a folyóiratok 2023-ban intenzív növekedést mutattak, viszont 2024-ben a növekedésük lelassult vagy stagnált.
3. *Exponenciális növekedésű folyóiratok*. E folyóiratok a Frankenstein-folyóiratok mintapéldái. Ezeknél a folyóiratoknál mindkét időszakban (2022–2023 és 2023–2024) extrém növekedés figyelhető meg, azaz kétszer vagy akár még többször is megduplázódott a publikációs volumen. E kategória valószínűsítően tartalmazza a kifogásolható gyakorlatot folytató folyóiratokat, például a predátor vagy az erősen megváltozott szerkesztési politikájú kiadványokat.

A vizualizációk saját szerkesztések és Excelben készültek a ScimagoJR és a SciVal adatai alapján.

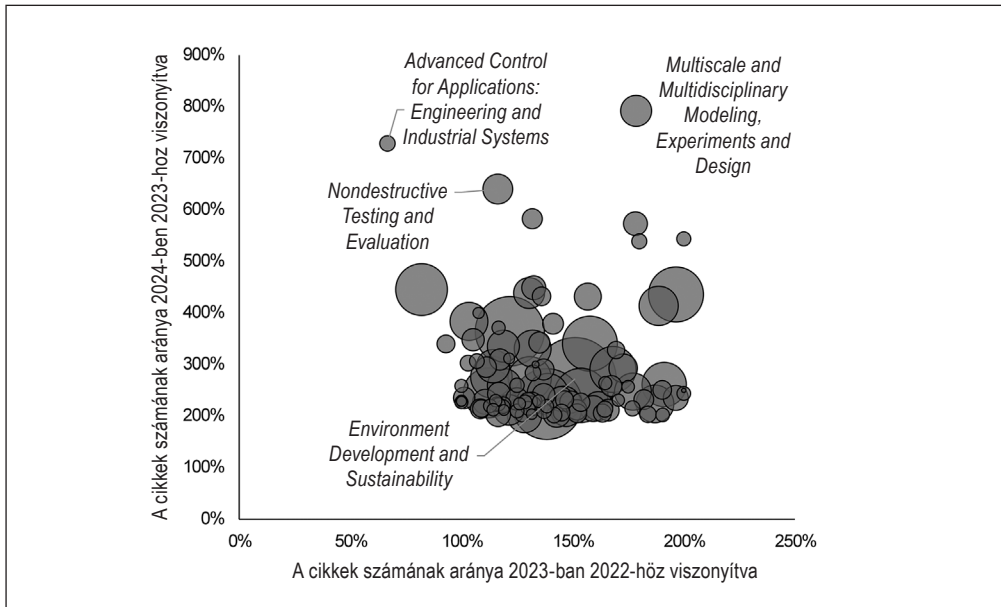
Eredmények

Először a százalékos növekedést akartuk vizualizálni a két periódusfragmentum (2022–2023 és 2023–2024) tekintetében. A 200%-os növekedési rátát mind a két tengelyen jeleztük. A vizsgált folyóiratok körülbelül 82%-át a lecsengő vagy csillapodó kategóriába lehet helyezni (II. kategória, $N = 728$). E folyóiratok jelentős része a 2022-ről 2023-ra eső periódusban nőtt szokatlan gyorsasággal, majd 2023-ról 2024-re a publikációk számának növekedése lelassult. A KGF-folyóiratok száma 111 volt (12,5%); ezek azok a folyóiratok, amelyek bár 2022–2023 között nem mutatnak robbanásszerű növekedést, 2023–2024-re már igen. A legpolemikusabb Frankenstein-folyóiratok kapcsán az exponenciális folyóiratokból 48-at azonosítottunk – e folyóiratok folyamatosan 200%-os növekedést mutatnak. Az ábrán a ScimagoJR és SciVal adatai alapján kiválasztott folyóiratok négy növekedési mintázat szerint kerültek besorolásra. A vízszintes tengelyen a 2023/2022 arány, míg a függőleges tengelyen a 2024/2023 arány látható, százalékos formában (1. ábra).

Mikroszinten is vizsgáltuk a három kategóriát. A KGF-folyóiratok esetében a cikkek számának növekedése 2023-ra még nem volt feltétlenül kiugró, de 2024-re egyértelmű gyorsulás figyelhető meg. A KGF-kategóriában a 2022–2023-as időszakban a medián növekedési ráta 133% volt, a 2023–2024-es időszakban 240%. Például a *Multiscale and Multidisciplinary Modeling, Experiments and Design* folyóiratnál a publikációk számának emelkedése 2022 és 2023 között 179%-os volt, amely 2024-re 792%-ra ugrott. Hasonlóan kiugró növekedés látható a *Nondestructive Testing and Evaluation* esetében, amelynek publikációszáma 116%-ról 640%-ra emelkedett egy év alatt. A kiadók tekintetében is találtunk néhány domináns szereplőt.

1. ábra. Folyóiratok publikációs trendjei: fenntartható, csillapodó és exponenciális növekedési mintázatok 2022 és 2024 között
 Forrás: saját szerkesztés a ScimagoJR és a SciVal adatai alapján

2. ábra. Késleltetett, felgyorsuló vagy beérés utáni ugrású folyóiratok. Publikációs szám alakulása 2022 és 2024 között. A publikációs számot a pontok nagyságával jeleztük
 Forrás: saját szerkesztés a ScimagoJR és a SciVal adatai alapján

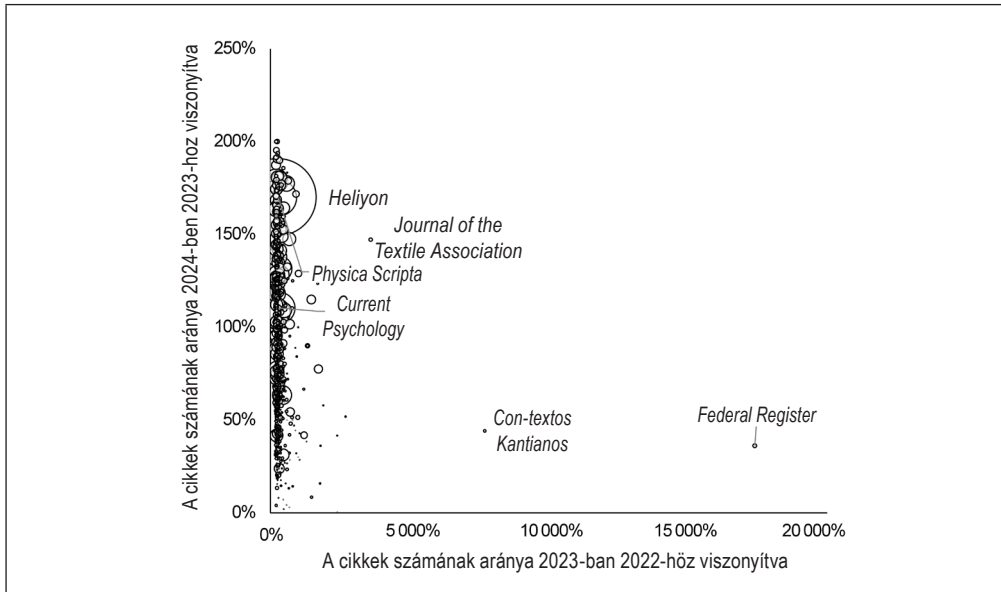
Az Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) mellett a „Big 5”, azaz a legnagyobb és legprofitábilisabb kiadók közül (Larivière–Haustein–Mongeon 2015) a Springer és a Taylor & Francis kiadók több folyóirata is igen aktívan bővíti és erősíti bizonyos lapjaik szerepét a tudományos publikációs térben (2. ábra).

A lecsengő és csillapodó folyóiratoknál egyes lapokban, mint például a *Physica Scripta* esetében, a növekedési arány elérte a 291%-ot 2022-ről 2023-ra, majd 2023-ról 2024-re 170%-ot, míg a hazai szerzők körében igen népszerű *Heliyon* megafolyóiratnál 266%-os növekedést regisztráltak 2022 és 2023 között, és 170%-ot 2023 és 2024 között (2024-ben ez a folyóirat összesen 17 796 cikket publikált). E kategóriában a 2022–2023-as időszak medián növekedési rátája 264%, míg a 2023–2024-es időszakra nézve 78%. Ez a tendencia azt jelezte, hogy ezekben a lapokban a közlemények száma ugrásszerűen megnőtt, aminek hátterében a megnövekedett kutatási aktivitás, a folyóiratok nyitottságának bővülése vagy akár kiadói stratégiai döntések is állhattak. Ugyan egyes folyóiratok, mint a *Federal Register* „outlier” eredményt mutatott, a szokatlanul magas növekedési ráta e folyóiratok esetében abból fakadt, hogy 2022-ben egészen minimális megjelenésük volt ($Federal\ Register_{2022} = 1$) (3. ábra).

Végül az exponenciálisan, azaz a vizsgált két intervallumban egyaránt rendkívül dinamikus növekedő publikációszámmal rendelkező folyóiratokat vizsgáltuk (3. kategória). A vizsgált 48 folyóirat közül több rendkívül kiugró növekedési értékeket mutat (medián növekedési százalék 2022–2023 = 273%, 2023–2024 = 285, medián publikációszám 2024-ben = 196,5) különösen az *Edelweiss Applied Science and Technology (EAST)*, amelynek cikkmennyisége 2023-ról 2024-re 5833%-kal nőtt, valamint a *Journal of Infrastructure, Policy and Development (JIPD)*, amely 2412%-os növekedést mutatott ugyanebben az időszakban. Ezek az extrém értékek felvetik a kérdést, hogy a növekedés természetes úton következett-e be, vagy esetleg mesterséges tényezők – például szerkesztői stratégiák vagy publikációs torzítások – is szerepet játszhattak. Ez azért is fontos kérdés, mert a *JIPD* esetében már tudvalevő, hogy 2025-től kezdve nem indexálják a Scopusban a folyóiratot.

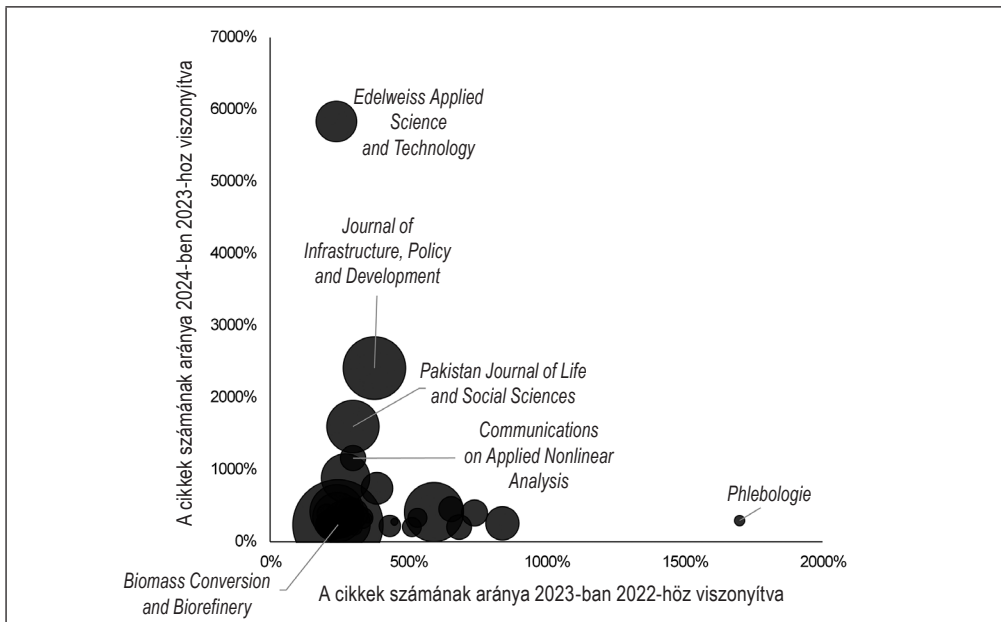
Az eredményeken túl elemzésünkben kitűnik, hogy a vizsgált folyóiratok kiadói között jelentős különbségek vannak. Több neves akadémiai kiadó (Springer, Elsevier, Wiley, Taylor & Francis) is szerepel a listán, ugyanakkor kisebb, kevésbé ismert kiadók (például Learning Gate, Malque Publishing, AnaPub Publications) is feltűnnek, míg a sokat kritizált Multidisciplinary Digital Publishing Institute (MDPI) esetében minimális jelenlétet tapasztaltunk – minden bizonnyal azért, mert ezek a lapok „születésüktől” fogva rendkívül magas cikkszámot produkálnak, így nem annyira szemléletes az éves növekedés (ehhez lásd Oviedo-García 2021). Az exponenciális növekedés tehát nem kizárólag a nagy kiadók stratégiájának része, hanem kisebb, feltörekvő kiadók is alkalmazhatnak olyan publikációs stratégiákat, amelyek gyorsan növelik a folyóirat láthatóságát (4. ábra).

Kiegészítésként azt is ellenőriztük, hogy melyek azok a lapok, amelyeket kizártak a Scopusból (N = 48, vizsgálatba bevont = 31). E vizsgálatnál látványosan magasabb arányuk volt a kizárt folyóiratoknak a KGF-kategóriába eső lapokban (27,1%),

3. ábra. Lecsengő vagy csillapodó növekedésű folyóiratok.

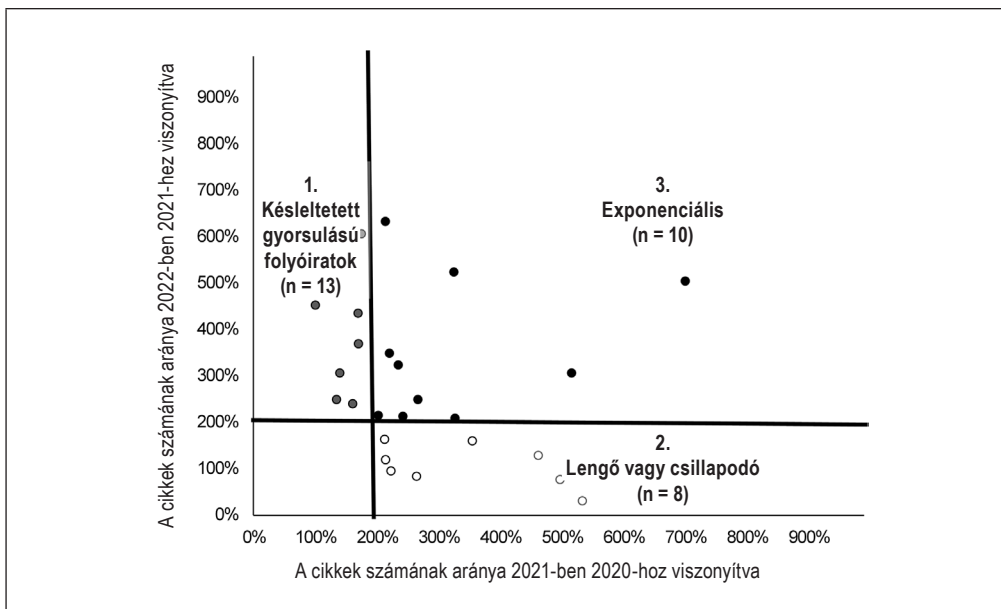
Publikációs szám alakulása 2022 és 2024 között. A publikációs számot a pontok nagyságával jeleztük
 Forrás: saját szerkesztés a ScimagoJR és a SciVal adatai alapján

4. ábra. Exponenciális növekedésű folyóiratok.

Publikációs szám alakulása 2022 és 2024 között. A publikációs számot az adatpontok nagyságával jeleztük
 Forrás: saját szerkesztés a ScimagoJR és a SciVal adatai alapján

mint a másik két kategóriában (exponenciális = 20,9%, lecsengő és csillapodó = 16,7%). A kizárt lapok listáját az *II. függelékben* rögzítettük (5. ábra).

5. ábra. Kizárt Frankenstein-folyóiratok a három kategóriában
Forrás: saját szerkesztés a ScimagoJR és a SciVal adatai alapján

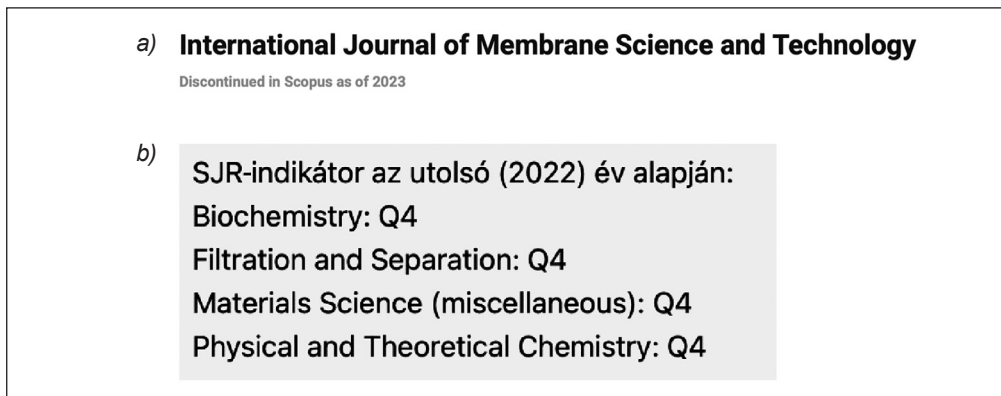
Diszkusszió

Az eredmények ismeretében fontos leszögezni, hogy a Frankenstein-folyóiratok három nagy kategóriája között jelentős eltérések vannak, és nem lehet egyértelműen azt állítani, hogy minden ilyen típusú folyóirat etikátlanul működik. Ahogy az *I. függelékben* összesített adatok mutatják, sok esetben a robbanásszerű növekedés annak tudható be, hogy az adott folyóirat egyes években egészen minimális jelenléttel képviseltette magát, amit aztán túlzottan tűnő publikálással „kompenzáltak”. A 3. kategóriába eső, exponenciális növekedést mutató folyóiratoknál ugyanakkor kétséget kizáróan kérdések merülhetnek fel azzal kapcsolatban, mennyiben hihető, hogy egy folyóirat jóhiszeműen jár el, amikor akár százszorosára növeli a publikációk számát, és egyáltalán képes-e menedzselni az ilyen mértékű növekedést. Ez különösen fontos annak fényében, hogy köztudott, a folyamatos publikációs szám nem korrelál a közölt kutatások „impaktjával”, mert sokszor megkérdőjelezhető minőségű kutatások kerülnek publikálásra, amelyek károsak a tudomány integritására nézve (Kolesnikov–Fukumoto–Bozeman 2018). Szintén aggasztó mind a három kategória esetében, hogy a robbanásszerű növekedés jóval inkább kiszolgálja, mintsem megreformálja a tudományometriában „publikálj vagy pusztulj” (*publish*

or perish) néven ismert publikációs kényszer megmaradását és hegemóniáját (de Rond–Miller 2005).

Két jelentős eredményt fontos aláhúzni a fentiek mellett. Egyrészt aggasztó jelenség, hogy a ScimagoJR és a SciVal adatgyűjteményei között ilyen mértékű az eltérés. Ez főképp azért okoz nehézséget tudománytermelési és -értékelési szempontból, mert fundamentálisan megnehezítik a tudánymetriai vizsgálódások alapját, így a publikációs szokásokban kevésbé jártas kutatók számára igen nehéz egyértelmű tanácsot megfogalmazni. Szintén problematikus e két adatbázis transzparenciájának hiánya, amely legfőképp a statikus-dinamikus adatrögzítés szisztémájából ered.

Másrészt fontos megjegyezni azt is, hogy – tetézve a ScimagoJR és a SciVal adatkezelésének hibáit – a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT), a hazai tudományértékelés elsődleges forrása, amely mind az egyéni, mind az intézményes tudományfinanszírozás és előrelépés tekintetében primer szerepet játszik, jelentős korrigálási problémákat mutat. Legjobban egy példával szemléltethető ez a polémia. Az *International Journal of Membrane Science and Technology* egy 3. kategóriába eső, exponenciálisan növekedő lap (2022–2023 = 267%, 2023–2024 = 250%), amelyet 2023-tól kezdve nem indexál a Scopus, mert kizárták. Ugyan az MTMT sok Frankenstein-lapnál jelzi, hogy kifogásolható gyakorlatot folytat, e lapnál csupán annyit jelenít meg a rendszer, hogy 2022-ben mint utolsó évben még indexálva volt a ScimagoJR (SJR) által, arról a nem elhanyagolható tényről viszont, hogy azóta már nem indexált, nem tesz említést a magyar adatbázis. Ez különösen akkor lehet kiemelten problémás, amikor 2025 tavaszának végén a ScimagoJR közli a 2024-re vonatkozó Scopus-indexált lapok listáját, és előfordulhat, hogy egyes hazai kutatók – bár hiába remélik – egy olyan folyóiratban közölték cikkeiket, amely az MTMT szerint még Scopus-indexált, ugyanakkor a valóságban *már* nem az (6. ábra).

6. ábra. Különbség ugyanazon lap esetében a ScimagoJR (felső kép) és az MTMT (alsó kép) adatrögzítése között

Forrás: a) ScimagoJR („International Journal of Membrane Science and Technology”),

b) MTMT („International Journal of Membrane Science and Technology 2410-1869”).

A képernyőfotók 2025. március 21-én készültek

Fontos megjegyezni viszont, hogy az MTMT tényleges szempontból nem mutat hibás állítást, hiszen a ScimagoJR statikus adataira építve a fentebb említett folyóirat 2022-ig valóban kvartilissel rendelkező, Scopus-indexált folyóiratnak volt tekinthető. A probléma talán egy később kifejtett futballhasonlattal írható le a legjobban. Ahogy Manjula Wijewickrema (2021) tanulmányából kiderül, a folyóirat-választás mindig kockázat, hiszen nem kiszámítható a folyóiratok indexálásának és kvartilisének váltakozása, főleg azok számára, akik nem jártasak a tudományometriában. Álláspontunk szerint valamennyire hasonlít egy sportfogadásra is (természetesen nem minden esetben, hiszen a *Nature* szinte biztosan indexált, D1-es lap lesz minden évben, ugyanakkor ilyen presztízsű lapba bekerülni csupán a kutatók legkisebb százalékának sikerül). E példánál maradva a kutató a legtöbb esetben fogadást köt – ha az MTMT-t követi, olyan adatok alapján dönt egy folyóirat mellett, amelyek korábbi eredményekre épülnek, akárcsak azok a sportfogadók, akik tüzetesen át nézik a meccs előtt a csapatok korábbi eredményeit, és ebből következtetve teszik meg tétjeiket. A probléma abból ered, hogy az MTMT adatai olykor csak a „félidő” eredményét mutatják. Ha tehát 2024-ben beadunk egy tanulmányt a 2023-as MTMT-adatok alapján, ahol XY folyóirat Q1-es besorolású, és 2024-ben meg is jelenik a beadott tanulmány, örömmel konstatálhatnánk, hogy egy remek folyóiratba sikerült bekerülnünk, nyertünk a „fogadáson”. Fontos tudatosítani ugyanakkor mind doktori, mind már egyetemi dolgozói és kutatói szinten, hogy ez nem a teljes valóság. Visszatérve a futballhasonlathoz, a folyóirat-választás során ugyanis nem a félidei eredményre, hanem a meccs végeredményére teszünk; így hiába vezet az általunk erősebbnek tartott csapat a félidőben, közel sem biztos, hogy a végeredmény is ugyanez lesz. Ha pedig a fogadásunk elveszik – azaz a második félidő lejárta után a „csapatunk” (folyóiratunk) veszít (azaz deindexálják) –, a tétet is elveszít. Épp ez a jelenség figyelhető meg azokban az esetekben, amikor kizárnak egy folyóiratot, pedig az MTMT alapján joggal hihető lett volna, hogy egy minőségi, nemzetközi lapba publikálunk.

Ennek értelmében két reformálási javaslatot teszünk. A kisebb változást igénylő változtatás keretében az MTMT-nek lehetőleg automatikusan fel kellene tüntetnie, ha egy lapot többé nem indexálnak. Az *International Journal of Membrane Science and Technology* esetében például álláspontunk szerint nem elégséges csak annyit feltüntetni, hogy melyik volt az utolsó indexálási év, hanem szükséges lenne kifejezetten kiemelni, akár új sorban vagy kritérium szerint, hogy az adott folyóirat a ScimagoJR adatai alapján a legfrissebb rendelkezésre álló év szerint még mindig indexált-e. A második javaslat jóval idő- és – az Elsevier igen drága szolgáltatása miatt – költségigényesebb, egyben viszont átláthatóbb megoldás lenne. Indokolt lehet ugyanis a SciVal adatainak beépítése is az MTMT-be, amely dinamikus jellege okán perspektivikusabb képet mutat a kutatók számára, hogy az általuk kiszemelt folyóirat legfrissebb adatai alapján érdemes-e oda publikálniuk. Természetesen tudjuk, hogy ez a javaslat jelentős technikai beavatkozást is igényelne. Ettől függetlenül meggyőződésünk, hogy a tudatos folyóirat-választás során minden elkerülhető kockázatot (így

a már valószínűsíthetően kizárt folyóiratok mellőzését) limitálni kell, mert ez nagyban támogatná a nemzetközi láthatóságra aspiráló hazai kutatókat.

Végül érdemes megjegyezni, hogy a Frankenstein-folyóiratok kutatása igen kezdetleges, és aggodalomra ad okot, hogy mind a nagyobb, mind a kisebb kiadók egyre inkább hajlamosak „overnight megajournal”-okat (azaz egyik napról a másikra hatalmas mennyiségű publikációt közlő folyóiratokat) kialakítani. A publikációs szám mesterséges növelése ugyanis kifejezetten a ragadozó folyóiratok egyik legismertebb tulajdonsága, amelyek elkerülése minden esetben javasolt (Ojala–Reynolds–Johnson 2020). A hirtelen növekedés emellett erősen korrelál a minőség csökkenésével és a kifogásolható, féletikus gyakorlatok megjelenésével is (lásd tematikus kiadások, meghívott szerzőkkel, igen alacsony minőségű lektorálási folyamat mellett) (Siler–Larivière–Sugimoto 2019). Ahogy Bo-Christer Björk (2018) is kiemeli, további probléma, hogy a nagyobb folyóiratok számára folyamatos és egyelőre sokszor leküzdhetetlen problémát jelent az is, hogy nincs megfelelő mennyiségű szerkesztő, aki „elbírná” és megfelelő szakmai szempontok szerint lenne képes vezetni a folyóiratot. Erre egy eklatáns példa a korábban említett *Heliyon* esete, amely egy teljes mértékben plagizált cikket közölt a közelmúltban, még hozzá egy olyat, amely pont egy korábbi *Heliyon*-cikket másolt le (7. ábra).

The image displays two side-by-side screenshots of the journal *Heliyon* website. Both pages show a research article header with the journal logo, title, author, and keywords. The left page features the article "Bridging AI and Human Cognition: The Role of Explainability in Healthcare, Social Media, and Insurance" by S. Lakshmi Narasimhan. The right page features "Working memory and the need for explainable AI – Scenarios from healthcare, social media and insurance" by M. Liebherr, E. Gößwein, C. Kannen, A. Babiker, S. Al-Shakhs, V. Staab, B.J. Li, R. Ali, and C. Montag. A large, diagonal watermark reading "Plagiarism" is overlaid across both screenshots, indicating that the content on the right page is a copy of the content on the left page.

7. ábra. Plágiumpélda egy Frankenstein-folyóiratban

Forrás: PD Dr. Magnus Liebherr nyilvánosan elérhető profilja a LinkedIn oldalon (Liebherr)

Összefoglalás

A Frankenstein-folyóiratok tehát, úgy tűnik, nemcsak a jelen, hanem a jövő kihívásai is. Bár az elkerülésükre való buzdítás tudományometriai szempontok szerint nem teljesen megalapozott, érdemesnek tartjuk annak megfontolását, hogy alternatív publikációs lehetőségeket válasszanak a kutatók – leginkább azért, hogy véletlenül

se lehessen potenciális kockázat a folyóirat kizárása a Scopusból. A tudatos folyóiratválasztás ugyanis jelentős mértékben „megkönnyítheti” a tudományos előmenetelt, és növeli az intézményes láthatóságot is. A fenti eredmények figyelembevételével javasoljuk az MTMT adatainak bővítését is, hogy a megfontolt folyóirat-szelekció során a tanulmányát benyújtani készülő kutató számára összesített és naprakész információk álljanak rendelkezésre.

E kutatás természetesen csak egy szeletét mutatja be a Frankenstein-folyóiratok problémáinak. A jövőben érdemes lehet hasonló módszertani megfontolásokat használva más adatbázisok vizsgálata is, illetve fontos eredményekkel szolgálhat annak elemzése is, hogy milyen trendek figyelhetőek meg hosszabb időintervallum alkalmazásával. Szintén érdekes és értékes adatokkal szolgálhatnak majd olyan tanulmányok is, amelyek kifejezetten a magyarországi publikációk helyzetét vizsgálják a Frankenstein-folyóiratok kontextusában, illetve az olyan elemző írások is, amelyek prediktív és analitikus módszereket használva betekintést tudnak nyújtani abba, hogy mely faktorok segítik elő a megafolyóirattá válás folyamatát.

Végül megjegyezzük, hogy bár tanulmányunkban külön figyelmet szenteltünk annak, hogy a robbanásszerű növekedést mutató folyóiratok milyen módon erősíthetik fel a *publish or perish* logikáját, fontos rámutatni arra is, hogy utóbbi egy olyan strukturális probléma, amely messze túlmutat az egyes kutatók vagy folyóiratok tisztán tudományometriai elemzésén. Ennek oka, hogy a kvantitatív publikációs teljesítmény kizárólagos érdemként való elismerése torzíthatja a tudományos pályaképeket és az intézményi döntéshozatalt. A Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA) elveinek követése e torzulások orvoslásának egyik lehetséges útja: a CoARA-elvek szerint ugyanis a tudományometriai mutatók nem válthatják ki az érdemi, kvalitatív értékelést, hanem csak azt kiegészítve, transzparensten és kontextusba ágyazva alkalmazhatók. Ez kulcsfontosságú akkor, amikor egyéni kutatókat – legyen szó előléptetésekről, ösztöndíjakról vagy kutatási támogatásokról – értékelünk. Ennek fényében meggyőződésünk, hogy olyan tudományértékelési kultúrára van szükség, amely figyelembe veszi a kutatási eredmények társadalmi relevanciáját, a nyílt tudományhoz való hozzájárulást, az oktatási és mentorálási tevékenységet, valamint az együttműködések és az interdiszciplinaritás szerepét is, és amely kellő „józansággal” képes értékelni a kvantitatív mutatókat.

Köszönetnyilvánítás

A cikk a Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-2025-NKE-3-003 kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Irodalomjegyzék

- Becher, Tony (1994). „The Significance of Disciplinary Differences”. *Studies in Higher Education* 19/2, 151–161. <https://doi.org/10.1080/03075079412331382007>.
- Björk, Bo-Christer (2018). „Publishing Speed and Acceptance Rates of Open Access Megajournals”. *Online Information Review* 45/2, 270–277. <https://doi.org/10.1108/oir-04-2018-0151>.
- Chu, Johan S. G. – Evans, James A. (2021). „Slowed Canonical Progress in Large Fields of Science”. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the USA* 188/41, 1–5. <https://doi.org/10.1073/pnas.2021636118>.
- de Rond, Mark – Miller, Alan N. (2005). „Publish or Perish: Bane or Boon of Academic Life?” *Journal of Management Inquiry* 14/4, 321–329. <https://doi.org/10.1177/1056492605276850>.
- Ding, Ding et al. (2019). „Duplicate and Salami Publication: A Prevalence Study of Journal Policies”. *International Journal of Epidemiology* 49/1, 281–288. <https://doi.org/10.1093/ije/dyz187>.
- Fire, Michael – Guestrin, Carlos (2019). „Over-Optimization of Academic Publishing Metrics: Observing Goodhart’s Law in Action”. *GigaScience* 8/6, 1–20. <https://doi.org/10.1093/gigascience/giz053>.
- González-Pereira, Borja – Guerrero-Bote, Vicente P. – Moya-Anegón, Félix (2010). „A New Approach to the Metric of Journals’ Scientific Prestige: The SJR Indicator”. *Journal of Informetrics* 4/3, 379–391. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2010.03.002>.
- Hadad, Shlomit – Aharony, Noa – Raban, Daphne R. (2023). „Policy Shaping the Impact of Open-Access Publications: A Longitudinal Assessment”. *Scientometrics* 129, 237–260. <https://doi.org/10.1007/s11192-023-04875-3>.
- Henriques, Paulo Lopes et al. (2018). „Publishing? You Can Count on Knowledge, Experience, and Expectations”. *Quality & Quantity* 53/3, 1301–1324. <https://doi.org/10.1007/s11135-018-0816-4>.
- „International Journal of Membrane Science and Technology 2410-1869”. *Magyar Tudományos Művek Tára* (letöltés 2025. március 21.). <https://www.mtmt.hu/folyoirat/10044857>.
- „International Journal of Membrane Science and Technology”. *SCImago Journal & Country Rank* (letöltés 2025. március 21.). <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=21101023717&tip=sid&clean=0>.
- Jin, Ching – Ma, Yifang – Uzzi, Brian (2021). „Scientific Prizes and the Extraordinary Growth of Scientific Topics”. *Nature Communications* 12/1, 5619. <https://doi.org/10.1038/s41467-021-25712-2>.
- Kolesnikov, Sergey – Fukumoto, Eriko – Bozeman, Barry (2018). „Researchers’ Risk-Smoothing Publication Strategies: Is Productivity the Enemy of Impact?” *Scientometrics* 116/3, 1995–2017. <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2793-8>.
- Kollár László et al. (2024). „Javaslatok a »predátor« jelenség hazai kezelésére”. *Magyar Tudomány* 185/1, 71–81. <https://doi.org/10.1556/2065.185.2024.1.9>.
- Landhuis, Esther (2016). „Scientific Literature: Information Overload”. *Nature* 535/7612, 457–458. <https://doi.org/10.1038/nj7612-457a>.
- Larivière, Vincent – Haustein, Stefanie – Mongeon, Philippe (2015). „The Oligopoly of Academic Publishers in the Digital Era”. *PLOS ONE* 10/6, e0127502. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0127502>.
- Liebherr, Magnus. „Plagiarism!” *LinkedIn* (letöltés 2025. jan. 18.). https://www.linkedin.com/posts/arunkoundinya0710_this-is-very-bad-plagiarism-on-original-activity-7306404146478243840-bBgi/.
- Momeni, Fakhri et al. (2021). „What Happens When a Journal Converts to Open Access? A Bibliometric Analysis”. *Scientometrics* 126/12, 9811–9827. <https://doi.org/10.1007/s11192-021-03972-5>.
- Ojala, Marydee – Reynolds, Regina – Johnson, Kay G. (2020). „Predatory Journal Challenges and Responses”. *The Serials Librarian* 78/1–4, 98–103. <https://doi.org/10.1080/0361526x.2020.1722894>.
- Oviedo-García, M. Ángeles (2021). „Journal Citation Reports and the Definition of a Predatory Journal: The Case of the Multidisciplinary Digital Publishing Institute (MDPI)”. *Research Evaluation* 30/3, 405–419a. <https://doi.org/10.1093/reseval/rwab020>.

- Sanderson, Katharine (2024). „Science’s Fake-Paper Problem: High-Profile Effort Will Tackle Paper Mills”. *Nature* 626/7997, 17–18. <https://doi.org/10.1038/d41586-024-00159-9>.
- Siler, Kyle – Larivière, Vincent – Sugimoto, Cassidy R. (2019). „The Diverse Niches of Megajournals: Specialism Within Generalism”. *Journal of the Association for Information Science and Technology* 71/7, 800–816. <https://doi.org/10.1002/asi.24299>.
- Wijewickrema, Manjula (2021). „Authors’ Perception on Abstracting and Indexing Databases in Different Subject Domains”. *Scientometrics* 126/4, 3063–3089. <https://doi.org/10.1007/s11192-021-03896-0>.
- I. *függelék*. Minimum duplájára növekvő folyóiratok adatbázisa. „Magas közleményszám-növekedést mutató folyóiratok magyar érintettséggel (2022–2025)” (letöltés 2025. dec. 13.). <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1lLxtyCiLCOd3QbO-SS7TzAF-XN4KjJ-a/edit?usp=sharing&ouid=100423442861719551356&rtpof=true&sd=true>.
- II. *függelék*. A ScimagoJR szerint kizárt folyóiratok adatbázisa. „discontinued2” (letöltés 2025. dec. 13.). https://docs.google.com/spreadsheets/d/1Cfv0fnMTv-wv0KC0FG0c_G3HC7A3NGrR/edit?usp=sharing&ouid=100423442861719551356&rtpof=true&sd=true.